

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński (przewodniczący)

SSN Adam Roch (sprawozdawca)

SSN Stanisław Stankiewicz

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora del. do Prokuratury Krajowej Krzysztofa Urgacza,

w sprawie **P.R.**,

skazanego z art. 200 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 9 października 2024 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 22 czerwca 2023 r., sygn. akt V Ka 1871/22

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim

z dnia 29 listopada 2021 r., sygn. akt II K 87/21,

- 1. uchyla punkt I zaskarżonego wyroku w części dotyczącej punktów I i III wyroku Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim z dnia 29 listopada 2021 r. sygn. II K 87/21 i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 2. w pozostałej części kasację oddala jako oczywiście bezzasadną;**

3. zarządza zwrot uiszczonej na rzecz skazanego P.R. opłaty sądowej w wysokości 450 zł.

Adam Roch Zbigniew Kapiński Stanisław Stankiewicz

UZASADNIENIE

P.R. został oskarżony o to, że:

1. od bliżej nieokreślonego dnia lipca 2016 roku do dnia 8 września 2017 roku w S. oraz w L. w Szkocji, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wielokrotnie, co najmniej kilkadziesiąt razy doprowadził małoletnią poniżej lat 15 X.Y., urodzoną dnia [...] r. do poddania się innym czynnościom seksualnym polegającym na chwytaniu jej dłonią za piersi, pośladki, miejsca intymne, zarówno przez ubranie, jak i bez ubrania po nakazaniu małoletniej jego zdjęcia, lizanie jej piersi, genitaliów, całowanie w usta, a także wykonania innych czynności seksualnych polegających na dotykaniu przez małoletnią jego genitaliów oraz nakazywania dotykania się przez małoletnią wibratorem w miejsca intymne, tj. o czyn z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.
2. od bliżej nieokreślonego dnia lipca 2016 roku do dnia 8 września 2017 roku w S. oraz w L. w Szkocji, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, co najmniej kilkakrotnie zaprezentował małoletniej poniżej lat 15 X.Y., urodzonej dnia [...] r., treści pornograficzne w postaci filmów, tj. o czyn z art. 200 § 3 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

W dniu 29 listopada 2021 roku, w sprawie o sygn. akt II K 87/21, Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim wydał wyrok, mocą którego:

1. oskarżonego P.R. uznał za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w punkcie pierwszym aktu oskarżenia i przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. czyn ten zakwalifikował z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to, na podstawie art. 200 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 lat pozbawienia wolności;
2. oskarżonego P.R. uznał za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w punkcie drugim aktu oskarżenia i przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. czyn ten

zakwalifikował z art. 200 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to, na podstawie art. 200 § 3 k.k. wymierzył mu karę 9 miesięcy pozbawienia wolności;

3. na podstawie art. 85 § 1 k.k., art. 86 § 1 k.k., art. 4 § 1 k.k. połączył orzeczone w pkt. I. i II. kary pozbawienia wolności i wymierzył oskarżonemu karę łączną pozbawienia wolności w wymiarze 3 lat;

4. na podstawie art. 63 § 1 k.k., art. 4 § 1 k.k. zaliczył oskarżonemu na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności okres tymczasowego aresztowania od dnia 18 listopada 2020 roku, godz. 12.30 do dnia 29 listopada 2021 roku;

5. na podstawie art. 41 a § 2 k.k., art. 4 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz jakiegokolwiek kontaktowania się z pokrzywdzoną X.Y.. oraz zakaz zbliżania się do niej na odległość mniejszą niż 100 metrów przez okres 8 lat;

6. na podstawie art. 41 § 1a k.k., art. 4 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz wykonywania wszelkiej działalności związanej z opieką nad małoletnimi przez okres 8 lat.

Nadto sąd orzekł w przedmiocie kosztów obrony i kosztów sądowych.

W złożonej od całości wyroku osobistej apelacji oskarżony wskazał, iż orzeczenie to zapadło z naruszeniem zasad i przepisów procedury karnej, w warunkach stanu powagi rzeczy osądzonej, wbrew zasadzie *ne bis in idem*, a także w oparciu o błędne ustalenia stanu faktycznego, na podstawie dowodów, których wiarygodność i rzetelność budzi istotne wątpliwości, przy jednoczesnym zakwestionowaniu jego wyjaśnień oraz z naruszeniem prawa do obrony – nie formułując określonych zarzutów i wnosząc o jej rozpoznanie w najszerszych możliwych granicach zaskarżenia. Wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i umorzenie postępowania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie od stawianych zarzutów, ewentualnie o uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd I instancji.

Obrońca z kolei zarzucił obrazę prawa procesowego mogącą mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia w tym art. 170 k.p.k., poprzez oddalenie wniosków dowodowych w postaci zeznań pokrzywdzonej oraz jej matki, które zostały złożone przed brytyjskimi organami ścigania, co pozwoliłoby zweryfikować wiarygodność ich zeznań, a także wykazałoby, że osoby te złożyły zeznania o zupełnie innej treści przed organami brytyjskimi i polskimi, co powinno rzutować na ocenie materiału

dowodowego zgromadzonego w przedmiotowym postępowaniu i w efekcie doprowadzić do uznania, że wyjaśnienia P. R., który nie przyznaje się do winy są wiarygodne, a także art 7 k.p.k. poprzez dowolną ocenę dowodów polegającą na przyjęciu, że oskarżony dopuścił się popełnienia zarzucanego mu czynu. Wniósł o uniewinnienie P.R. od popełnienia zarzucanego mu czynu, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Po rozpoznaniu apelacji, Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 22 czerwca 2023 roku, sygn. V Ka 1871/22 zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od tego prawomocnego rozstrzygnięcia wniósł obrońca P.R., zarzucając:

1. naruszenie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. poprzez nieuchylenie przez sąd II instancji orzeczenia sądu I instancji oraz nieumorzenie postępowania w całości, ewentualnie w części – z uwagi na występujący stan powagi rzeczy osądzonej (w ramach tego zarzutu podniósł także naruszenie art. 114 § 1 i 3 pkt 3 k.k. w związku z art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen z 14 czerwca 1995 r., poprzez błędną wykładnię tych przepisów);

2. rażące naruszenie prawa w zakresie gromadzenia materiału dowodowego – poprzez niewyeliminowanie uchybień popełnionych przez sąd I Instancji oraz w postępowaniu przed sądem II instancji, skutkujące brakiem wszechstronnego wyjaśnienia sprawy (naruszeniem art. 2 § 1 i 2 k.p.k.):

1. art. 170 k.p.k. w zw. 433 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 437 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 k.p.k., poprzez niewyeliminowanie błędów postępowania przed sądem I instancji, polegających na oddaleniu wniosków dowodowych obrońców oskarżonego o pozyskanie materiałów postępowania karnego zakończonego przeciwko oskarżonemu w Szkocji,

2. art. 170 k.p.k. poprzez oddalenie licznych wniosków dowodowych obrońcy

i oskarżonego (zawartych w apelacji własnej oskarżonego, piśmie obrońcy z dnia 22.12.2022 r. oraz formułowanych ustnie podczas kolejnych rozpraw),

3. art. 368 § 2 k.p.k. poprzez bezzasadne uznanie, że wniosek dowodowy obrońcy o pozyskanie materiałów postępowania karnego zakończonego w Szkocji, złożony dwukrotnie w toku postępowania odwoławczego, został oparty na

tych samych podstawach, co wniosek złożony w postępowaniu przed sądem I instancji, skutkujące pozostawieniem tego wniosku bez rozpoznania,

1. art. 170 k.p.k. oraz art. 167 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 437

§ 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 k.p.k., poprzez niewyeliminowanie błędów postępowania przed sądem pierwszej instancji w zakresie nieprzeprowadzenia wymaganych dowodów z urzędu, jak i art. 170 k.p.k. oraz 167 k.p.k. i art. 4 k.p.k., w związku z nieprzeprowadzeniem dowodów z urzędu w postępowaniu przed sądem drugiej instancji,

2. art. 193 § 1 k.p.k., 193 § 3 k.p.k., 196 § 3 k.p.k. oraz 201 k.p.k. w zw. z art. 170 k.p.k. oraz 167 k.p.k., jak i art. 433 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 437 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 k.p.k. – w zakresie niezlecenia przez sąd II instancji sporządzenia nowej opinii seksuologicznej dotyczącej oskarżonego przez innego biegłego (ewentualnie opinii uzupełniającej), jak i niewyeliminowaniu tego uchybienia zaistniałego już przed sądem I instancji; nadto poprzez niezlecenie sporządzenia opinii psychiatrycznej dotyczącej pokrzywdzonej R. S. przez biegłego psychiatrę;

3. rażące naruszenie prawa podczas procedowania przed sądem II instancji:

1. art. 2 k.p.k., art. 4 k.p.k., art. 6 k.p.k. art. 171 § 6 k.p.k. – poprzez zapowiedź uchylania pytań obrońcy (kierowanych do oskarżonego oraz świadków w toku przewodu odwoławczego), dotyczących konfliktu oskarżonego ze świadkiem I.N. na tle faktycznego pozbawienia oskarżonego opieki nad synem N., będącego jednym z możliwych motywów składania przez świadka zeznań obciążających oskarżonego, stanowiące naruszenie zasad prawdy materialnej, obiektywizmu oraz prawa do obrony; podobnie uchylenie, bądź uniemożliwienie zadania części pytań pokrzywdzonej podczas jej ponownego przesłuchania w sprawie,

2. art. 401 k.p.k. oraz 404 § 1 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. – poprzez nieudzielenie przerwy w rozprawie w dniu 14 czerwca 2023 r. z uwagi na niezawinioną nieobecność oskarżonego oraz wpływ opinii biegłej celem przygotowania się do przeprowadzenia dowodu z ustnej opinii uzupełniającej,

1. art. 409 k.p.k. poprzez niewznowienie przewodu sądowego, mimo wniosku obrońcy, złożonego z uwagi na konieczność uzupełnienia materiałów postępowania oraz przeprowadzenia dalszych dowodów w sprawie,
2. art. 147 § 3a k.p.k. (szerzej: przepisów rozdziału 16 działu IV k.p.k.) – poprzez niesporządzenie wiernego przekładu dźwięku zapisu przesłuchania pokrzywdzonej w trybie art. 185a k.p.k. oraz pierwszego przesłuchania świadka O.K. (względnie ww. przepisów w zw. z art. 433 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 437 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 k.p.k., poprzez niewyeliminowanie błędów sądu I instancji popełnionych w tym zakresie);
3. rażące naruszenie prawa w zakresie oceny przeprowadzonych dowodów oraz zgromadzonego materiału dowodowego – naruszenie art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k.,
4. a także art. 7 w zw. z art. 92 k.p.k. i 410 k.p.k. w zakresie oceny dowodów przeprowadzonych przez sąd II instancji;
5. inne, rażące naruszenia przepisów prawa:
 1. naruszenie prawa procesowego – art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 2 i 3 k.p.k., poprzez nierozważenie, bądź niedostateczne rozważenie przez sąd II instancji wszystkich zarzutów stawianych zaskarżonemu orzeczeniu sądu I instancji oraz wniosków zawartych w apelacji obrońcy oraz apelacji własnej skazanego,
 2. naruszenie prawa procesowego – art. 433 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 437 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 k.p.k., poprzez niedokonanie zmiany, ani uchylenia zaskarżonego orzeczenia sądu I instancji zgodnie z kierunkiem i zakresem środka zaskarżenia,
 3. naruszenie prawa procesowego – art. 7 k.p.k., a także art. 7 w zw. z art. 92 k.p.k. i 410 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 437 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 k.p.k., jak i art. 2 § 2 k.p.k., art. 4 k.p.k., w zakresie, w jakim sąd II instancji nie dokonał zmiany ustaleń sądu I instancji dotyczących sprawstwa oskarżonego, podczas gdy ustalenia te były błędem dowolności, pozostawały sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenie życiowego, jak i były niepełne.

Formułując powyższe, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości, jak również wyroku sądu I instancji w całości oraz umorzenie postępowania z uwagi

na stan powagi rzeczy osądzonej, ewentualnie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w przypadku uwzględnienia pozostałych zarzutów

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej, a stanowisko to prokurator uczestniczący w rozprawie kasacyjnej podtrzymał.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja obrońcy okazała się zasadna w zakresie sformułowanych w niej zarzutów I i V tiret pierwsze, w kontekście zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o jakiej mowa w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., w odniesieniu do pierwszego z czynów przypisanych P. R. W pozostałej części była bezzasadna w stopniu oczywistym.

Stan rzeczy osądzonej (*res iudicata*) należy do przesłanek formalnych (ściśle procesowych) warunkujących postępowanie – i jest przesłanką negatywną jego wszczęcia lub kontynuowania. W myśl art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., postępowania nie wszczyna się, a wszczęte umarza, gdy postępowanie co do tego samego czynu zostało prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte toczy się. Podstawowymi kryteriami dla zaistnienia tej przesłanki procesowej są więc tożsamość sprawcy i tożsamość czynu, gdyż nie wolno orzekać dwa razy „co do tego samego czynu” tego samego oskarżonego. Ma to na celu zapewnienie stabilności prawa i orzeczeń organów procesowych w postępowaniu karnym, a także służy realizacji zasady *ne bis in idem*, stanowiącej gwarancję, że nikt nie będzie pociągany więcej niż raz do odpowiedzialności karnej za ten sam czyn zabroniony pod groźbą kary (zob. wyrok SN z dnia 12 lutego 2014 r., V KK 407/13, Lex nr 1439399; postanowienie SN z dnia 6 listopada 2014 r., III KK 169/14, Lex nr 1565774). Przyjmuje się, że przez ten sam czyn rozumieć należy to samo zdarzenie faktyczne, które było już uprzednio przedmiotem osądu, bez względu na jego kwalifikację prawną czy różnice w opisie czynu, jeżeli tylko konkretne okoliczności ustalone w obu postępowaniach odnośnie do identyczności przedmiotu czynu zabronionego, przedmiotu czynności wykonawczej, a także posilkowo miejsca, czasu i okoliczności jego popełnienia, wskazują na tożsamość czynu, przy czym już np. różnice w opisie sposobu działania sprawcy nie mają tu decydującego charakteru (wyroki SN z dni: 18 września 2007 r.,

II KK 196/07, OSNwSK 2007/1, poz. 1997; 18 lutego 2009 r., V KK 4/09, LEX nr 486533).

W realiach przedmiotowej sprawy badanie tej przesłanki związane było z koniecznością zastosowania normy prawnej wynikającej z przepisów zawartych w art. 114 § 1 i 3 pkt 3 k.k., zgodnie z którą zasadą jest, iż orzeczenie zapadłe za granicą nie stanowi przeszkody do wszczęcia lub prowadzenia postępowania karnego o ten sam czyn zabroniony przed sądem polskim, aczkolwiek doznaje ona ograniczenia w odniesieniu do prawomocnego orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego kończącego postępowanie karne, jeżeli wynika to z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej. Umową taką niewątpliwie jest Konwencja wykonawcza do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. (Dz. Urz. WE L 239 z 2000 X.Y.. 19, z późn. zm.; Dz.Urz.UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 2. S. 9, dalej „KWUS”), która z chwilą przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej stała się częścią prawa polskiego, stanowiąc *acquis communautaire*. Art. 54 KWUS ustanawia zatem tzw. europejski zakaz *ne bis in idem*.

Odnosząc się do realiów sprawy przypomnieć więc należy, iż w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej toczyło się wobec P.R. postępowanie karne zainicjowane zawiadomieniem I.N., dotyczącym molestowania seksualnego jej małoletniej córki X.Y.. Na wniosek Prokuratora Generalnego Jej Królewskiej Mości, w ramach wdrożonego postępowania P.R. został w dniu 16 sierpnia 2018 roku postawiony w stan oskarżenia m. in. o to, że kilkakrotnie, między 22 sierpnia 2017 roku a 9 września 2017 roku, z obiema datami włącznie, pod adresem (...), dokonał napaści na tle seksualnym na X.Y., urodzonej [...], mającej wówczas 12 lat, w taki sposób, że (a) ściągnął jej spodnie i dotykał jej pośladków i genitaliów, (b) ściągnął swoje spodnie i umieścił jej dłoń na swoim penisie oraz (c) jednego razu dotknął jej pośladków i brzucha przez ubranie, to jest o przestępstwo z paragrafu 20 ustawy o przestępstwach na tle seksualnym (Szkocja) z 2009 roku. Następnie, po rozpoznaniu sprawy przez Sąd Rejonowy (Sheriff Court) w D., wyrokiem z dnia 3 października 2018 roku, wydanym z udziałem ławy przysięgłych, oskarżony został uznany winnym i skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności oraz wpisany do rejestru przestępstw na tle seksualnym.

Po rozpoznaniu apelacji obrony, mocą rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego z dnia 7 listopada 2019 roku, z opisu przypisanego P.R. czynu usunięto fragmenty oznaczone literami a i b, w związku z uznaniem wszystkich zachowań, o które był on oskarżony, za odrębne czyny przestępcze (punkty 17 i 19 wyroku), podtrzymując jednocześnie skazanie za zachowania opisane w podpunkcie c. W efekcie orzeczoną karę 2 lat pozbawienia wolności zastąpiono karą w wymiarze 8 miesięcy pozbawienia wolności (punkty 18 i 22 wyroku), którą skazany odbył w całości. Powyższa zmiana nastąpiła wskutek nieprawidłowego pouczenia ławy przysięgłych przez sędziego Sądu Rejonowego w D. odnośnie do braku potrzeby potwierdzenia dowodu winy kolejnym dowodem.

Powyższe decyzje szkockich organów sądowych stały się podstawą decyzji polskiego prokuratora o ponownym oskarżeniu P.R. o te czyny, które zostały wyeliminowane z przypisanej mu na terenie Szkocji odpowiedzialności karnej, mające miejsce do dnia 8 września 2017 roku w L.. Uznając trafność stanowiska oskarżyciela publicznego, orzekający w analizowanym postępowaniu Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim uznał, iż dotyczące P.R. postępowanie karne w Szkocji zakończyło się prawomocnym orzeczeniem co do jednego tylko zachowania, mającego miejsce w dniu 9 września 2017 roku w L.. Przyjął, odwołując się do literalnego brzmienia przepisu w tłumaczeniu na język polski, iż respektowanie przesłanki powagi rzeczy osądzonej jako podstawy do zakazu ścigania w innym państwie wynika z treści art. 54 KWUS, stanowiącego, że osoba, której proces zakończył się prawomocnym osądzeniem na obszarze jednego z państw-stron konwencji, nie może być ponownie ścigana i skazana za popełnienie tego samego czynu, pod warunkiem, że w wypadku skazania kara została wykonana, jest w trakcie wykonywania lub nie może już być wykonana według prawa wewnętrznego tej strony, która ją orzekła. Na poparcie swojego toku rozumowania przywołał orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2006 r., C-436/04, a także z dnia 18 lipca 2007 r., C-367/05. W konsekwencji przyjął, iż oskarżony został skazany przez sąd w Szkocji i orzeczoną karę wykonał, ale wyłącznie za jednorazowe dotknięcie pośladowców i brzucha pokrzywdzonej w dniu 9 września 2017 r. Pozostałe czyny, które były przedmiotem toczącego się tam postępowania, nie zostały w ocenie sądu I instancji osądzone ze względów formalnych.

Rozpoznający apelacje Sąd Okręgowy w Gdańsku uznał powyższe rozstrzygnięcie za trafne, przyjmując że prawomocny wyrok skazujący P.R. na terenie Szkocji obejmował wyłącznie popełniony na szkodę X.Y.. czyn objęty zarzutem z pkt. I c), polegający na tym, że „jednego razu dotknął jej pośladków i brzucha przez ubranie”, stanowiący przestępstwo z paragrafu 20 ustawy o przestępstwach na tle seksualnym (Szkocja) z 2009 roku, za który wymierzono mu karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, którą P. R. odbył. W jego ocenie co do zachowań wcześniejszych szkocki Sąd Apelacyjny nie wypowiedział się merytorycznie, gdyż w zakresie zachowań zarzuconych w pkt. 1 w pkt. (a) i (b) nie zapadło orzeczenie skazujące, bądź uniewinniające czy umarzające postępowanie – z braku dostatecznych dowodów. Powodem „uchylenia” czy też „wykreślenia” podpunktów (a) i (b) z wyroku skazującego w I instancji była wyłącznie przeszkoda związana z niewłaściwym sposobem procedowania, a zatem z przyczyn formalnych. Na poparcie swojego stanowiska przywołał wyrok TSUE z dnia 10 marca 2005 roku, C-469/03.

Odnosząc się do wyrażonych w niniejszej sprawie przez sądy powszechne poglądów, związanych z wykładnią art. 54 KWUS, Sąd Najwyższy dostrzega, iż istotnie powyższy sposób interpretacji tego przepisu był pierwotnie dominujący – i w orzecznictwie TSUE, i w polskiej judykaturze (patrz także Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2012 r., III KK 163/12, LEX nr 1243045).

Z upływem czasu jednak tak wąskie rozumienie przesłanek determinujących stwierdzenie zaistnienia europejskiego zakazu *ne bis in idem* uległo diametralnej zmianie. Ma to w szczególności związek z istotnymi różnicami w brzmieniu art. 54 KWUS w poszczególnych wersjach językowych. Dotyczy to zwłaszcza pojęcia „prawomocnego wyroku”, występującego m. in. w polskim tłumaczeniu, podczas gdy niektóre spośród wersji obcojęzycznych nie posługują się takim pojęciem, lecz szerszym, obejmującym też inne decyzje kończące postępowanie. „Literalna wykładnia polskiej wersji art. 54 [KWUS] nie przynosi jednoznacznego rozstrzygnięcia w przedmiocie uruchamiania zakazu *ne bis in idem* przez wyrok, w którym został zastosowany wskazany środek probacji. Przede wszystkim należy zauważyć, że polskie tłumaczenie art. 54 Konwencji jest nieprawidłowe. Literalna wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, iż warunkiem działania zakazu *ne bis*

in idem jest wydanie prawomocnego wyroku skazującego na mocy, którego została wymierzona kara ("osoba (...) nie może być ścigana na obszarze innej Umawiającej się Strony za ten sam czyn, pod warunkiem, że została nałożona (...) kara"). Wykładnia ta ogranicza stosowanie zakazu bowiem poza zakresem art. 54 Konwencji umieszcza wyroki uniewinniające. O nieprawidłowości takiej interpretacji (a tym samym o wadliwości polskiego tłumaczenia przepisu) świadczy chociażby angielska wersja art. 54 Konwencji. Wynika z niej jednoznacznie, że nałożenie kary nie jest koniecznym warunkiem działania zakazu („*if a penalty has been imposed, it has been enforced*”). Polskie tłumaczenie art. 54 Konwencji powinno więc brzmieć: „w przypadku nałożenia kary” zamiast „pod warunkiem, że została nałożona i wykonana kara.” (G. Krysztofiuk, Uwagi dotyczące zasady *ne bis in idem* w prawie Unii Europejskiej na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2006 r., WPP 2007, nr 3, s. 18-32). Nawet uwzględniając sugestię, aby wykładnię językową ograniczyć do tekstu trzech pierwotnych wersji językowych, w których konwencja została sporządzona, jednoznaczne usunięcie wszystkich wątpliwości nie było możliwe (por. Z. Brodzisz, *Ne bis in idem* jako podstawa umorzenia postępowania przygotowawczego w ustawodawstwie polskim i niemieckim, Prok. i Pr. 2011, nr 3, s. 139).

Zasadniczym problemem w stosowaniu art. 54 Konwencji wykonawczej stało się więc zdefiniowanie pojęcia *final judgment*. Polskie tłumaczenie Konwencji wykonawczej z 1990 r. posługuje się terminem „prawomocne osądzenie”, w wersji niemieckojęzycznej spotykamy się z terminem *rechtskräftig Abgeurteilt*, czyli z „orzeczeniem sądowym wydanym na rozprawie głównej” (art. 260 (1) niemieckiego k.p.k.). Z kolei, gdy sięgniemy do wersji włoskiej i hiszpańskiej, w art. 54 Konwencji wykonawczej pojawiają się odpowiednio zwroty – *giudicata con sentenza definitiva* oraz *juzgada en sentencia firme*, które wskazują, że w celu zmaterializowania się zakazu *ne bis in idem* konieczne jest orzeczenie ostateczne. Także wersja francuska wskazuje na takie orzeczenie, z uwagi na fakt posłużenia się terminem *définitivement jugée*. Również i w tym przypadku podkreśla się w literaturze, że musi ono zostać wydane na rozprawie głównej. Podobnie przedstawia się sytuacja, gdy weźmiemy zwrot *trial has been finally disposed of* – pochodzący z wersji angielskojęzycznej. Mówi on o „ostatecznie zakończonym procesie”. Odmienne zaś przedstawia się

sytuacja, gdy spojrzymy do tekstu francuskiego oraz holenderskiego. Wynika z nich, że zakaz *ne bis in idem* odnosi się nie tylko do orzeczeń skazujących lub uniewinniających, ale również do orzeczeń innych niż sądowe (A. Sakowicz, Pojęcie *final judgment* [w:] Europejski nakaz aresztowania w teorii i praktyce państw członkowskich Unii Europejskiej, red. P. Hofmański, Oficyna 2008, s. 206-207).

W konsekwencji, także sam Trybunał Sprawiedliwości dokonując wiążącej wykładni art. 54 KWUS, znacznie rozszerzył katalog decyzji procesowych, które – przy zaistnieniu przesłanki tożsamości zdarzenia – w odniesieniu do definicji wyroku, wywołują zakaz *ne bis in idem*. Już w wyroku z dnia 28 września 2006 roku, C-467/04, przyjął, iż nie jest tak, że znajduje on zastosowanie wyłącznie w przypadku wyroków skazujących. Uznał, że zakaz przewidziany w art. 54 KWUS uruchamiany jest przykładowo w sytuacji prawomocnego umorzenia postępowania wobec oskarżonego z uwagi na przedawnienie przestępstwa. W kolejnym wyroku z dnia 28 września 2006 roku, C-150/05, Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że zasada *ne bis in idem*, ustanowiona w art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen, której celem jest uniknięcie sytuacji, w której jedna osoba byłaby ścigana za te same czyny na terytorium kilku umawiających się państw, stosuje się także do orzeczenia organów sądowych umawiającego się państwa, na mocy którego oskarżony został prawomocnie uniewinniony z powodu braku dostatecznych dowodów. Trybunał uznał w szczególności, że zdanie nadrzędne wchodzące w skład jedyne go zdania tworzącego art. 54 KWUS nie zawiera żadnego odniesienia do treści wyroku, który stał się prawomocny. Dopiero w zdaniu podrzędnym art. 54 mówi się o skazaniu, wskazując, że w tym przypadku zakaz ścigania karnego jest uzależniony od spełnienia szczególnej przesłanki. Gdyby przepis ogólny zawarty w zdaniu nadrzędnym obowiązywał jedynie w stosunku do wyroków skazujących, zbędne byłoby precyzowanie, że przepis szczególny stosuje się w przypadku skazania. Nadto, wszczęcie w innym umawiającym się państwie postępowania karnego o ten sam czyn w przypadku prawomocnego uniewinnienia z powodu braku dostatecznych dowodów stworzyłoby zagrożenie dla zasad pewności prawnej i ochrony uzasadnionych oczekiwań. W rezultacie oskarżony musiałby obawiać się nowego postępowania karnego w innym umawiającym się państwie, w sytuacji gdy ten sam czyn był już przedmiotem prawomocnego wyroku.

W wyroku z kolei z dnia 5 czerwca 2014 r., C-398/12, Trybunał uznał, że art. 54 KWUS należy interpretować w ten sposób, że postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego i nieprzekazaniu sprawy do sądu orzekającego o odpowiedzialności karnej – które to postanowienie w umawiającym się państwie, w którym zostało wydane, stanowi przeszkodę dla ponownego ścigania w odniesieniu do tych samych czynów osoby, w odniesieniu do której wydano owo postanowienie, chyba że ujawnią się nowe dowody uprawniające do przypuszczenia popełnienia przestępstwa przez tę osobę – należy uważać za orzeczenie stanowiące prawomocny wyrok w rozumieniu tego artykułu, stanowiące w konsekwencji przeszkodę dla ponownego ścigania tej samej osoby w odniesieniu do tych samych czynów w innym umawiającym się państwie. Trybunał doprecyzował, że konieczne jest w takiej sytuacji ustalenie, iż orzeczenie zostało wydane w następstwie dokonania oceny sprawy co do istoty i że nastąpiło ostateczne wygaśnięcie oskarżenia publicznego. Nawiązując do tego orzeczenia w literaturze uznano, że przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 54 KWUS należy interpretować szeroko, tzn. w ten sposób, że jeżeli na gruncie systemu prawnego danego kraju organy postępowania karnego, zarówno w stadium postępowania przygotowawczego, jak również postępowania przed sądem, oceniają, że orzeczenie, które zapadło wobec określonej osoby w danej sprawie, jest prawomocne, tj. nie podlega zaskarżeniu w drodze zwykłych środków odwoławczych, wówczas prawomocny charakter danego orzeczenia jest wiążący dla organów procesowych innego kraju w stosunku do tego samego czynu tej samej osoby i ma skutek taki, że uniemożliwia osądzenie tej samej osoby w tej samej sprawie na podstawie tego samego materiału dowodowego (P. Kobes, Glosa do wyroku TS z dnia 5 czerwca 2014 r., C-398/12, LEX/el. 2015).

Wreszcie, w wyroku z dnia 12 października 2023 r., C-726/21, Trybunał Sprawiedliwości UE przyjął, że art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen należy interpretować w ten sposób, że przy dokonywaniu oceny poszanowania zasady *ne bis in idem* należy uwzględnić nie tylko czyny ujęte w petitum aktu oskarżenia sporządzonego przez właściwe organy innego państwa członkowskiego oraz w sentencji prawomocnego wyroku wydanego w tym państwie członkowskim, ale również czyny wymienione w uzasadnieniu tego wyroku, oraz te, w przedmiocie których prowadzone było postępowanie przygotowawcze, lecz które nie zostały ujęte

w akcie oskarżenia, oraz wszelkie istotne informacje dotyczące zdarzeń objętych wcześniejszym postępowaniem karnym prowadzonym w tym innym państwie członkowskim, zakończonym prawomocnym orzeczeniem.

Tak szerokiemu przyjęciu podstaw stosowania zakazu *ne bis in idem* towarzyszy też wykładnia przesłanek formalnych, których zaistnienie nie staje się podstawą przyjęcia normy art. 54 KWUS. W wyroku z dnia 22 grudnia 2008 r., C-491/07, Trybunał uznał, że zasady, o której mowa w art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen, nie stosuje się do orzeczenia, którym organ umawiającego się państwa, po zbadaniu wniesionej do niego sprawy co do istoty, umorzył wszczęte postępowanie karne przed przedstawieniem zarzutów osobie podejrzewanej o popełnienie przestępstwa, jeżeli takie orzeczenie o umorzeniu nie powoduje definitywnie wygaśnięcia prawa oskarżyciela publicznego do oskarżenia, a zatem nie stanowi w tym państwie przeszkody dla nowego postępowania karnego o te same czyny. Judykat ten zyskał akceptację doktryny. Na bazie tego rozstrzygnięcia w literaturze przyjęto, że prawomocne rozstrzygnięcie zapadłe w sprawie karnej w jednym umawiających się państw może zostać uznane za prawomocne orzeczenie w rozumieniu art. 54 KWUS wówczas, gdy prawomocnie kończy ono postępowanie karne i jednocześnie definitywnie powoduje wygaśnięcie uprawnienia oskarżyciela publicznego do oskarżania. Zasada *ne bis in idem* nie obejmuje orzeczeń, które mimo swej prawomocności dają możliwość krajowym organom ścigania ponownego przeprowadzenia postępowania karnego co do tego samego przestępstwa. Stwierdzono, że „nie będzie przeszkodą do prowadzenia postępowania w innym kraju umorzenie, ze względu na brak skargi uprawnionego oskarżyciela, wniosku o ściganie lub zezwolenia na ściganie. Przesłanki względne bowiem nie wyłączają definitywnie ścigania. Oczywiście jest też, że nie stanowi przeszkody niepodleganie polskim sądom karnym, skoro inne państwo posiada jurysdykcję. W sytuacji zaś, kiedy dana osoba zostanie osądzona przez organ polski niebędący sądem karnym (np. Trybunał Stanu), pojawi się przesłanka wymieniona w art. 17 § 1 pkt 7 [k.p.k.].” (A. Lach, Glosa do wyroku TS z dnia 22 grudnia 2008 r., C-491/07, LEX/el. 2009).

Orzeczeniem skutkującym ukonstytuowaniem tego zakazu są zatem takie tylko orzeczenia organów ścigania, które powodują definitywne wygaśnięcie praw oskarżyciela publicznego do oskarżania wedle przepisów prawa krajowego. Innymi

słowy, chodzi o takie orzeczenia, wraz z wydaniem których organ ścigania nie będzie mógł w przyszłości na podstawie własnej dyskrecjonalnej decyzji wszcząć i ponownie prowadzić postępowania karnego o ten sam czyn przeciwko określonej osobie. Takim orzeczeniem będzie przykładowo zarówno sądowy wyrok uniewinniający lub skazujący daną osobę za popełnienie określonego przestępstwa, jak i postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego (por. P. Pawlonka, Glosa do wyroku TS z dnia 22 grudnia 2008 r., C-491/07, LEX/el. 2010; P. Kołodziejcki, *Ne bis in idem* w stosunku do orzeczeń zagranicznych, Prok. i Pr. 2006, nr 9, s. 58).

Stanowisko to zostało zresztą później potwierdzone kolejnymi orzeczeniami, w których Trybunał akcentował właśnie element wygaśnięcia skargi publicznej, naturalnie obok tożsamości czynu, jako czynnik determinujący możliwość przyjęcia zakazu *ne bis in idem*.

Pogląd ten znalazł akceptację także w polskim orzecznictwie. Przykładowo, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lipca 2017 r. (V KK 92/17, OSNKW 2017/12/72), przyjął, że warunkiem funkcjonowania zakazu *ne bis in idem* wynikającego z prawomocnego umorzenia postępowania przygotowawczego (art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen) jest ustalenie, że decyzja ta według prawa tego kraju, który jako pierwszy podjął ściganie karne sprawcy, powoduje, że prawo oskarżyciela publicznego do oskarżania konkretnej osoby, przeciwko której prowadzono postępowanie przygotowawcze, definitywnie wygasa, a decyzja prokuratora umarzająca postępowanie przygotowawcze prowadzone przeciwko osobie musi zostać wydana w wyniku szczegółowo przeprowadzonego postępowania i w oparciu o jego ocenę co do istoty.

W ślad za tekstem oryginalnym konwencji oraz orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości należy więc przyjąć, że europejskie *ne bis in idem* działa szeroko i stoi na przeszkodzie ponownemu ściganiu także w wypadku wydania w innym państwie wyroku uniewinniającego albo orzeczenia bezwarunkowo umarzającego postępowanie, jeśli jest ono oparte na przesłankach merytorycznych, tj. rozstrzyga kwestię odpowiedzialności. Powagą rzeczy osądzonej nie są objęte wyłącznie orzeczenia o charakterze formalnym (umorzenia z przyczyn formalnych) (P. Hofmański, S. Zabłocki, Rzecz osądzona i zawisłość sprawy [w:] P. Hofmański, S.

Zabłocki, Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych, Warszawa 2011, s. 40).

W art. 54 KWUS chodzi więc o prawomocność materialną, prowadzącą do zużycia (konsumpcji) skargi publicznej. O tym, jakie decyzje właściwych organów kończące postępowanie wobec określonej osoby wyposażone są w cechę prawomocności materialnej, prowadzącej do zużycia skargi, wymaganej przez ten przepis, decyduje prawo kraju członkowskiego, w którym – jako pierwszym – wydano taką decyzję (Z. Brodzisz, *Ne bis in idem* jako podstawa umorzenia postępowania przygotowawczego w ustawodawstwie polskim i niemieckim, Prok. i Pr. 2011, nr 3, s. 152; A. Lach, Wykładnia art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen (*ne bis in idem*). Glosa do wyroku TS z dnia 29 czerwca 2016 r., C-486/14, PS 2017, nr 11-12, s. 199; B. Nita-Światłowska, Prawomocność orzeczenia jako element wyznaczający zakres zasady *ne bis in idem* w art. 54 Konwencji wykonawczej z Schengen, EPS 2014, nr 5, s. 25). W przypadku orzeczeń rozstrzygających sprawę co do istoty, jedno państwo członkowskie nie jest przy tym uprawnione do kontrolowania zasadności wydania prawomocnego orzeczenia w innym państwie. Wynika to chociażby z zasady wzajemnego zaufania, która zakłada akceptację rozstrzygnięcia nawet w sytuacji, kiedy rozstrzygnięcie to w innym państwie mogłoby być diametralnie inne (A. Lach, Wykładnia art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen (*ne bis in idem*). Glosa do wyroku TS z dnia 29 czerwca 2016 r., C-486/14, PS 2017, nr 11-12, s. 197; por. także wyrok TS z dnia 11 lutego 2003 r., C-187/01 i C-385/01; wyrok TS z dnia 9 marca 2006 r., C-436/04).

Zaznaczyć nadto gwoili formalności należy, jakkolwiek kwestia ustalenia tożsamości czynów, za które odpowiadał przed sądem szkockim P.R. w porównaniu z zarzutem sformułowanym wobec niego w Polsce nie budzi wątpliwości, że w ocenie Trybunału Sprawiedliwości jedynym kryterium służącym ustaleniu tożsamości czynu na gruncie przepisu art. 54 KWUS jest kryterium tożsamości zdarzenia rozumianego jako pewna całość, na którą składają się powiązane ze sobą nierozdzielnie pod względem czasu, przestrzeni, jak również przez swój przedmiot konkretne okoliczności. Jednakże to do kompetencji organów procesowych poszczególnych krajów należy ustalenie tego, czy dane zdarzenie stanowi całość. W kontekście rozstrzygnięć Trybunału, przepisy art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. i art. 114 § 1 k.k. należy

rozumieć w ten sposób, że dla ustalenia tego, czy jest to „ten sam czyn” niezbędne jest stwierdzenie, że chodzi o to samo zdarzenie będące pewną całością składającą się z zachowań, które będą ze sobą połączone pod względem czasu, przestrzeni, jak również przedmiotu. Nie jest przy tym wystarczające dla uznania „tego samego czynu”, że sprawca działał z tym samym przestępczym zamiarem (P. Kobes, Glosa do wyroku TS z dnia 9 marca 2006 r., C-436/04, LEX/el. 2016; P. Kobes, Glosa do wyroków TS: z dnia 18 lipca 2007 r., C-288/05 oraz z dnia 5 grudnia 2006 r., C-367/05, LEX/el.2015).

Reasumując powyższe obszernie rozważania, Sąd Najwyższy na kanwie analizowanej sprawy uznaje, iż sąd I instancji dokonał wykładni normy zawartej w art. 54 KWUS w sposób rażąco błędny, ignorując jednolity i niekwestionowany sposób rozumienia tego przepisu wynikający z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości, znajdujący potwierdzenie w literaturze i orzecznictwie sądów krajowych, zaś sąd odwoławczy stanowisko to niezasadnie podzielił. Wywołuje to taki skutek, że oskarżenie i prawomocne skazanie w Polsce P.R. o czyn częściowo pokrywający się z wcześniejszym oskarżeniem w Szkocji, zakończonym prawomocnym rozstrzygnięciem Sądu Apelacyjnego, mocą którego wyeliminowano z opisu przypisanego czynu czyny, za które został następnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim, utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku, zdaje się wypełniać zakres przewidziany w art. 54 KWUS. Powodem zmiany dokonanej przez Sąd Apelacyjny rozpoznający sprawę na terenie Szkocji nie były wszak przyczyny formalne w rozumieniu przedstawianym przez Trybunał Sprawiedliwości, ale orzeczenie to wydane zostało po merytorycznym rozpoznaniu sprawy. Znajduje to zresztą potwierdzenie w uzyskanej w ramach współpracy międzynarodowej korespondencji z Koronnego Urzędu Prokuratorskiego w Edynburgu, w ocenie którego zakaz *ne bis in idem* znajduje zastosowanie (k. 307, 330 akt sprawy).

Sąd I instancji, a w ślad za nim sąd *ad quem*, który w sposób niedostatecznie wnikliwy rozpoznał w tym zakresie osobistą apelację oskarżonego, nietrafnie jednak uznały, że jedyną relewantną okolicznością dla weryfikacji zachodzenia okoliczności, o której mowa w art. 17 § 1 pkt 8 k.p.k., jest kwestia uprzedniego skazania oskarżonego (w tym wypadku – braku skazania) za czyny, których popełnienie

zarzucono mu w rozpoznawanej sprawie. Nie ulega tymczasem wątpliwości, że zgodnie z art. 114 § 3 pkt. 3 k.k., jeżeli wynika to z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej, w przypadku ustalenia tożsamości czynu będącego przedmiotem postępowania przed sądem polskim, z czynem, w odniesieniu do którego wcześniej zapadło prawomocne orzeczenie sądu lub innego organu państwa obcego, kończące postępowanie karne, owo orzeczenie zapadłe za granicą stanowi przeszkodę do wszczęcia lub prowadzenia postępowania karnego o ten sam czyn zabroniony przed sądem polskim. W przypadku weryfikowania w tym zakresie okoliczności, o których mowa w art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen, kluczowe znaczenie statuujące zakaz *ne bis in idem* ma ustalenie wygaśnięcia prawa ponownego postawienia w stan oskarżenia (skargi publicznej) tej samej osoby **za ten sam czyn w państwie obcym** (por. wyrok SN z dnia 19 lipca 2017 r., V KK 92/17, OSNKW 2017, nr 12, poz. 72; wyrok SA w Katowicach z dnia 19 czerwca 2020 r., II AKa 147/20, LEX nr 3093346; postanowienie SN z dnia 2 grudnia 2020 r., IV KK 449/20, LEX nr 3093348; wyrok SN z dnia 2 czerwca 2022 r., IV KK 425/21, LEX nr 3449707).

Okolicznościom tym, pomimo wniesienia apelacji w tym zakresie przez oskarżonego, podnoszącego zaistnienie sytuacji określonej w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., sąd odwoławczy w niniejszej sprawie nie poświęcił żadnej uwagi. Opisane mankamenty przeprowadzonej kontroli odwoławczej doprowadziły do przyjęcia w sprawie rażąco błędnego poglądu prawnego, którego efektem stało się zaniechanie należytego zbadania słuszności oskarżenia co do części zarzuconych P.R. zachowań w kontekście ich wcześniejszego osądzenia.

W literaturze trafnie wskazuje się (J. Kosonoga [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, s. 161), że zasada samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego obejmuje wszystkie etapy sądowego stosowania prawa. Dotyczy tak dokonywania ustaleń faktycznych, jak i wyboru obowiązującej normy prawnej oraz jej subsumcji do stwierdzonych faktów, a w konsekwencji także – ustalenia wiążących konsekwencji prawnych danego faktu (zob. W. Sanetra, Swoboda decyzji sędziowskiej z perspektywy Sądu Najwyższego, PS 2008/11–12, s. 6–7, zob. również S. Śliwiński,

Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zagadnienia ogólne, Warszawa 1948, s. 579–580). W zakresie samodzielności sądu karnego mieści się również dokonywanie wykładni (tzw. operatywnej) przepisów prawa. Samodzielność jurysdykcyjna w żadnej mierze nie oznacza natomiast dowolności sądu w zakresie orzekania. W szczególności nie może być rozumiana jako brak związania sądu ustawą. Chodzi jedynie o niezależność w zakresie rozstrzygania kwestii wchodzących w zakres kognicji sądu (por. postanowienie SN z dnia 6 marca 2008 r., III KK 421/07, Prok. i Pr.-wkł. 2008/10, poz. 16).

Niewątpliwie zaniechanie skutecznego wyjaśnienia przez sąd odwoławczy czy w sprawie nie zachodzą okoliczności przewidziane w art. 114 § 1 i 3 k.k. jest rażącym naruszeniem przepisów prawa (wyrok SN z dnia 7 grudnia 2006 r., V KK 100/06, LEX nr 611103). Jest nim bowiem rozstrzygnięcie sprawy w sposób oczywisty i bezsprzeczny wbrew treści normy prawnej, której wykładnia jednoznacznie pozwala przyjąć określony sposób rozwiązania sprawy, nie dając podstaw do zaakceptowania innych alternatywnych stanowisk (por. J. Matras [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 1190).

W przedmiotowej sprawie uchybienie to doprowadziło do naruszenia zakazu *ne bis in idem*, co uzasadnia uchylenie zaskarżonego rozstrzygnięcia w zakresie odnoszącym się do przypisanych P.R. w punkcie I czynów, które w części były przedmiotem wcześniej prawomocnie zakończonego postępowania sądowego na terenie Szkocji. Wobec tego, że przedmiot postępowania wykracza poza czyn już osądzony – sprawę przekazano do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym sądowi okręgowemu, nie zaś umorzono postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. W postępowaniu ponownym zachowania oskarżonego będące przedmiotem oceny karnoprawnej dokonanej przez organ państwa obcego winny być wyeliminowane z opisu czynu przypisanego oskarżonemu w niniejszej sprawie (wyrok SN z dnia 19 lipca 2017 r., V KK 92/17, OSNKW 2017, nr 12, poz. 72; wyrok SN z dnia 7 lutego 2024 r., IV KK 529/23, OSNK 2024, nr 5, poz. 29).

Sąd Najwyższy nie uchylił przy tym zakazów orzeczonych wobec skazanego na podst. art. 41 § 1a k.k. i art. 41a § 2 k.k., gdyż wywołałoby to pozostawienie prawomocnego skazania za przestępstwo z art. 200 § 3 k.k. (punkt drugi sentencji wyroku Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim) bez orzeczenia tych

obligatoryjnych środków. Sąd *a quo* nieprawidłowo bowiem nie orzekł tych zakazów odrębnie, w związku z każdym z przypisanych P.R. przestępstw, i nie orzekł następnie kary łącznej w tym zakresie na podst. art. 90 § 2 k.k., a zakazy te orzekł jednokrotnie, nie wskazując którego z przypisanych przestępstw dotyczą.

Dokonując ponownej oceny złożonych apelacji sąd odwoławczy będzie miał na uwadze wyrażone w niniejszym rozstrzygnięciu wskazania i zapatrywania prawne Sądu Najwyższego oraz przywołane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości. W razie jednak, gdyby ponownie rozpoznający sprawę w II instancji Sąd Okręgowy w Gdańsku powziął wątpliwości co do skutków orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Szkocji z dnia 7 listopada 2019 roku w kontekście wygaśnięcia skargi publicznej w odniesieniu do czynów zaistniałych pomiędzy 22 sierpnia 2017 roku a 9 września 2017 roku w L., wskazać należy, że przed podjęciem decyzji o zastosowaniu zasady *ne bis in idem* do sądu krajowego należy ustalenie w trybie art. 57 KWUS czy orzeczenie pierwszego umawiającego się państwa, w którym wszczęto postępowanie karne przeciwko danej osobie, jest w prawie tego państwa uważane za prawomocne i wiążące.

W oparciu o treść art. 527 § 4 k.p.k., częściowe choćby uwzględnienie kasacji obrońcy spowodowało konieczność zarządzenia zwrotu uiszczonej przez skazanego P.R. opłaty sądowej w wysokości 450 zł.

W pozostałym zakresie kasacja dotycząca P.R. została na rozprawie oddalona jako oczywiście bezzasadna, co zwolniło Sąd Najwyższy z obowiązku pisemnego uzasadniania decyzji w tej części.

Adam Roch Zbigniew Kapiński Stanisław Stankiewicz

[WB

[ał]]